

УДК 821.111.2.09Вернон:001(477)Огієнко
DOI: 10.32626/2309-7086.2019-16-2.304-307

Дарія Хохель

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

РЕАЛІЗАЦІЯ ІДЕЇ БЕЗПЕРЕРВНОСТІ КУЛЬТУРНОЇ ТРАДИЦІЇ У ТВОРЕННІ АВТОРСЬКОГО МІФУ В ОПОВІДАННІ УРСУЛИ ВЕРНОН «ДРУЖИНИ-ДЖАКАЛОПИ»

У статті розглядається трансформація національного міфологічного матеріалу в сучасному фентезі у світлі ідеї безперервності культурної традиції, значущість якої неодноразово підкреслювалася Іваном Огієнко. Оповідання Урсули Вернон «Дружини-джакалопи» є прикладом використання міфологічного матеріалу американських індіанців у сучасному авторському міфі.

Ключові слова: авторський міф, національна міфологія, фольклор, неперервність, Іван Огієнко, Урсула Вернон.

У сучасній літературі фентезі творення авторського міфу відбувається різними засобами. Чимало таких систем опираються на відповідну національну міфологію для формування свого авторського міфу, який включає новий авторський текст до неперервної національної культурної традиції.

Такий підхід до авторської міфотворчості притаманний українським авторам фентезі, зокрема Галині Пагутяк, Марині та Сергію Дяченкам, Дарі Корній, Талі Владмировій, Володимирі Арєневу тощо. Цей процес звернення до національного міфу відображений у творах жанру фентезі інших літературних традицій, зокрема у літературі США.

Сучасні англомовні автори оповідань часто звертаються до традиційного матеріалу, як греко-римського, так і сучасних трансформацій образів та сюжетів різних національних міфологій. Серед визнаних авторів цього спрямування – Джейн Йолен, Елізабет Бір, Рейчел Свірські, Кен Ліу тощо. Існує низка тематичних збірок, присвячених трансформаціям одного сюжету або образу, наприклад «Зелений чоловік у місті». Таке широке звертання авторів фентезі до традиційного матеріалу для його переробки та включення до сучасного літературного контексту свідчить про переосмислення неперервності національної культурної традиції у сучасному глобалізованому світі. Культурно-географічне різноманіття свідчить про пошук національної ідентичності в умовах глобалізації, спроби осмислення її трансформацій на міфологічному матеріалі.

Низка текстів втілюють неперервність міфології американських індіанців як складової національно-культурної спадщини, серед яких виокремимо відоме титульоване оповідання Урсули Вернон «Дружини-джакалопи». Письменниця і критик Л.А. Барніц пише про нього: «Стиль опису Вернон простору і істот, які не є людьми, поетичний. Її описи людей досить безжальні». Поетизація міфологічного матеріалу є важливою в цьому оповіданні.

Метою статті є розглянути способи трансформації традиційного міфологічного матеріалу в оповіданні Урсули Вернон «Дружини-джакалопи».

Розвиток жанру фентезі ставить на часі необхідність звернення до ідеї Івана Огієнка про безперервність культурної традиції у контексті її самотності. Іван Огієнко наголошував на багатогранності вивчення національної міфології – «Зводити дохристиянські вірування до самого тільки фольклору, кален-

даря, медицини, до самої етнографії, як це в нас часто робили й роблять, ніяк не можна, бо реальні факти говорять про зовсім інше: дохристиянські вірування були й позostalися, як істотні вірування» [3]. Тобто вона не стала фактом історії культури, а натомість розвивається і змінюється. Іван Огієнко систематично наголошує у своїх культурологічних творах на тому, що традиційна складова культури необхідна для її подальшого плідного розвитку: «Наші рідні звичаї, в яких ми виростили і виховувались довгими віками, мають велике значення, бо це ж вони – основа нашої культури, це та підвалина, на якій стоїть наш народ як окрема нація» [4, с.69]. Частиною цієї культурної спадщини є міфологія. Неперервність літературної традиції, постійне її оновлення і водночас збереження автентичності й унікальності неможливе без залучення фольклору в художню творчість. Особливо плідно її компоненти сьогодні використовуються у творенні нових текстів жанру фентезі, оскільки він за природою пропонує широкий простір для включення в авторський міф традиційних образів і сюжетів. Тобто можна говорити про ці авторські міфи у контексті культурної безперервності.

Є. Мелетинський зазначав «У міфі ми знаходимо те, що можна назвати історичним, і те, що можна назвати вічним, оскільки міф відбиває деякі риси первісного мислення і в той же час певний рівень думки» [1, с.11]. Такий підхід до національної міфології як джерела притаманний текстам жанру фентезі. Говорячи про українську міфологію, Іван Огієнко включає її у ширший культурний контекст, та зазначає на тому, що вона є значущою складовою національної спадщини: «Наші рідні звичаї, в яких ми виростили і виховувались довгими віками, мають велике значення, бо це ж вони – основа нашої культури, це та підвалина, на якій стоїть наш народ як окрема нація» [4, с.69]. Те саме актуально і для інших культур. Особливо багатогранним питання спадщини постає у культурах, які формувалися в умовах вагомого впливу міграції.

Оповідання Урсули Вернон «Дружини-джакалопи» має рустикальний контекст, побудоване у хронотопі, близькому до хронотопу міфів американських індіанців. Дія оповідання відбувається у сільській місцевості та на просторах прерій без конкретних географічних показників: «Down in the desert, the music played and the jackalope wives danced» [9], «They went a little further on, past a wash and a watering hole. There were palo verde trees spreading thin green shade over the water. A javelina looked up at them from the edge and stamped her hooved feet. Her children scraped their tusks together and grunted» [9]. Локації типу водопою, відкритої місцини у пустелі, заселених стандартною флорою і фауною, формують повсюдний характер просторового виміру художнього світу. Таким чином традиційний міфологічний простір трансформується в сучасний авторський міф. Простір оповідання включає важливу для магічних подій та персонажів локацію, яка тим не менш не має унікальних рис: «A man came around the edge of the standing stone» [9]. Такі камені часто згадуються в записках фольклору американських індіанців і є часто частиною сакральних місць. Ця локація втілює злиття простору і часу: «At the top was a high fractured stone that cast a finger of shadow like the wedge of a sundial. Sand and sky and shadow and stone» [9]. Порівняння ритуального каменю з гномоном втілює поєднання у магічному хронотопі часу і простору, а подальше номінативне речення із використанням полісиндетона втілює поєднання магічного й умовно-історичного. Час дії нічим не обмежений, таким чином завершуючи формування циклічного хронотопа міфу.

Головними фантастичними персонажами оповідання є дружини-джакалопи. Ці фантастичні створіння танцюють під світлом місяця у людській подобі, знявши заячі шкури: «The moonbeams went shattering down to the ground and the jackalope

wives took off their skins and danced. They danced like young deer pawing the ground, they danced like devils let out of hell for the evening. They swung their hips and pranced and drank their fill of cactus-fruit wine» [9]. Образ завабливих недоступних жінок, традиційно пов'язаний з образом дружин-джакалопів, реалізується в оповіданні своєрідно. Дві героїні оповідання народжені дружинами-джакалопами, але одна (яка так і не має імені, що акцентує її статус як фантастичної істоти) викрадена і насильницьки змушена жити у тілі напівлюдини-напівджакалопа, страждаючи від наслідків того, що закоханий юнак частково спалив її шкуру: «She was a horror. Her hands were human enough, but she had a jackrabbit's feet and a jackrabbit's eyes. They were set too wide apart in a human face, with a cleft lip and long rabbit ears. Her horns were short, sharp spikes on her brow» [9]. Другий персонаж-джакалоп контрастує з першим, на думку Б.Д. Перрін, вона важлива у трансформації традиційного матеріалу в оповіданні: «Хоча вона зображає дружин-джакалопів як ідеальних казкових жінок, Вернон вибудовує потужну основу, з якої розбиває історичне сприйняття жінок, вводючи сильну, незалежну героїню, Меггі Гаркін» [9]. Вона в молодості обрала життя жінки у селищі, хоча народилася дружиною-джакалопом, яку перший чоловік викрав, відібравши її шкуру: «I burned it,» said Grandma Harken, sitting up ramrod straight. «I found where he hid it after he died and I burned it myself. Because I had a new husband and a little bitty baby girl and all I could think about was leaving them both behind and go dance» [9]. Тобто в авторському міфі використаний образ дружини-джакалопа, але на відміну від традиційного романтичного трактування вибору життя із чоловіком через кохання, героїня оповідання була присилувана першим чоловіком жити у селі, овдовіла, і не покинула дитину і другого чоловіка через почуття відповідальності. Така трансформація фольклорного матеріалу акцентує не образ кохання, а проблему вибору і відповідальності.

Іван Огієнко неодноразово наголошував на тому, що християнство нашарувалося у фольклорі на більш давні пласти, і в оповіданні У. Вернон є також зразок такого конструкту. Меггі Гаркін так реагує на зустріч з юною дружиною-джакалопом, яку вплимав її онук: «Oh Mary,» she said. «Oh, Jesus, Mary and Joseph. Oh blessed Saint Anthony, you've caught a jackalope wife» [9]. Поєднання християнських образів із образами міфології американських індіанців втілює поступове нашарування культурних пластів у національній літературній традиції. В оповіданні також присутні інші фольклорні персонажі – «the Father of Rabbits» та «the Patterned Man», які підкреслено давніші за християнство: «Jesus, Mary and Joseph!» – «Don't see them out here often», he said. «Not the right sort of place». He [the Father of Rabbits] considered. «Your Saint Anthony, now... him I think I've seen. He understood about deserts» [9]. Образ взаємодії персонажів Біблії з фантастичними істотами з фольклору повторно звертається до неперервної культурної традиції.

Тобто залучення національного міфологічного матеріалу у творенні художніх світів фантазії являє собою сучасну літературну форму звернення до міфології. Авторський міф залучає традиційний матеріал до своєрідного діалогу в межах сучасного авторського письменства. В оповіданні Урсулі Вернон «Дружини-джакалопи» використано міфологічний хронотоп і образи фантастичних персонажів, але на відміну від традиційного трактування акцентується не ідеал кохання людини й фантастичної істоти, а проблема відповідальності й особистого вибору.

Список використаних джерел:

1. Мелетинский Е.М. От мифа к литературе : учеб. пособ. по курсу «Теория мифа и историческая поэтика повествовательных жанров». Москва : Рос. гос. гуманитар. ун-т., 2000. 169 с.

2. Мельник Н. Проникнення в іншу реальність (українська магічна новела наприкінці ХХ століття). *СіЧ*. 1998. № 11. С. 46-51.
3. Митрополит Іларіон. Дохристиянські вірування українського народу : іст.-реліг. моногр. Київ : АТ «Обереги», 1994. 424 с. URL: https://risu.org.ua/php_uploads/files/articles/ArticleFiles_50869_mytrIlarion_Doxrystyjanski-viruvannia.pdf.
4. Митрополит Іларіон. Книга нашого буття на чужині. Бережимо все своє рідне: ідеолог-іст. нариси. Вінніпег : Укр. наук. богослов. тов-во, 1956. 206 с.
5. Огієнко І. Українська культура: коротка історія культур. життя укр. народа : курс, читаний в укр. нар. ун-ті. Київ : Вид-во Книгарні Є. Череповського, 1918.
6. Barnitz L.A. Nebula Nominee Review: «Jackalope Wives» by Ursula Vernon. *Imagined Stories*. 31.03.2015. URL: <https://labarnitz.wordpress.com/2015/03/31/nebula-nominee-review-jackalope-wives-by-ursula-vernon>.
7. Hancock D.M. Jackalope Hunting. University of Maryland, College Park, 2004. Internet resource.
8. Perrin B. D. Female Gender Stereotypes and Inequality within Ursula Vernon's Jackalope Wives and David K. Yeh's Cottage Country. *Bridges : An Undergraduate Journal of Contemporary Connections*. 2018. Vol. 3.1. URL: https://scholars.wlu.ca/cgi/viewcontent.cgi?referer=https://www.google.com/&httpsredir=1&article=1027&context=bridges_contemporary_connections.
9. Vernon U. Jackalope Wives. *Apex Magazine*. URL: <https://www.apex-magazine.com/jackalope-wives>.

In contemporary fantasy creation of authorial myth is achieved through various means, often by using material from appropriate national mythology to shape it, thus incorporating the new authorial text into the continuous national cultural tradition.

Contemporary short stories often employ traditional material. Such widespread appeal of inclusion of traditional material into the contemporary literary context demonstrates deeper reinterpretation of the continuity of national cultural tradition in today's globalized world. Cultural and geographical diversity testify the search for national identity in the context of globalization, the attempt to make sense of its transformations as exemplified through mythological material reinterpretation. A number of texts embody the continuity of Native American mythology as a component of national and cultural heritage, including the famous short story by Ursula Vernon «The Jackalope Wives».

Ivan Ohienko emphasised the role and importance of mythology and its historical functioning in cultural continuity and identity. In the short story «The Jackalope Wives» by Ursula Vernon the traditional mythological space is transformed into a modern authorial one. The main fantastic characters of the story are the jackalope wives, the Father of Rabbits and the Patterned Man. The mention of Christian characters embodies the layering of images and themes in culture and provide further evidence of the continuity of national cultural tradition.

Hence, the use of national mythological material in the creation of fantasy universes is a modern form of mythology reinterpretation. The authorial myth draws traditional material into a certain dialogue within contemporary fiction. The short story «Jackalope Wife» by Ursula Vernon includes mythological chronotope and images of fantastic characters, but unlike the traditional interpretation, not the idea of love between a person and a fantastic being, but the problem of responsibility and personal choice is emphasized.

Key words: authorial myth, national mythology, folklore, continuity, Ivan Ohienko, Ursula Vernon.

Отримано: 13.10.2019 р.